

DOUĂ INTERESANTE DESCOPERIRI ARHEOLOGICE DIN JUDEȚUL CARAȘ-SEVERIN

În rîndurile de față vom semnala două interesante descoperiri arheologice din județul Caraș-Severin, care, deși plasate cronologic la mare distanță una față de cealaltă, prin ineditul lor trezesc interesul pentru unele aspecte privind istoria străveche și antică ale acestor meleaguri. Este vorba de o piesă neolitică de cult și de o pușculiță romană.

1. *Piesă de cult* (fig. 1), de ceramică, descoperită în așezarea neolitică de la Ohaba Mîtnic. Depistarea acestei stațiuni a început în anul 1963 grație preocupărilor neobosite pentru arheologia Banatului a regretatului academician Constantin Daicoviciu, care, înștiințat de noi, însărcinează pe cercetătorul Sever Dumitrașcu să efectueze cîteva sondaje în zonă. Sub conducerea acestuia colectivul Muzeului de etnografie și istorie locală din Caransebeș, din care am făcut și noi parte, în urma datelor furnizate de învățătorul Alecu Bogănescu, cercetează punctul de la Ohaba Mîtnic¹. Nu intenționăm să facem o descriere detaliată a stațiunii respective, dar credem de cuviință că unele date privind localizarea ei sînt necesare. Așezarea de la Ohaba Mîtnic se află pe un bot de deal cu pante repezi, fapt ce a determinat degradarea prematură a solului prin spălarea stratului vegetal de către intemperii. Acest lucru a făcut ca resturile culturii

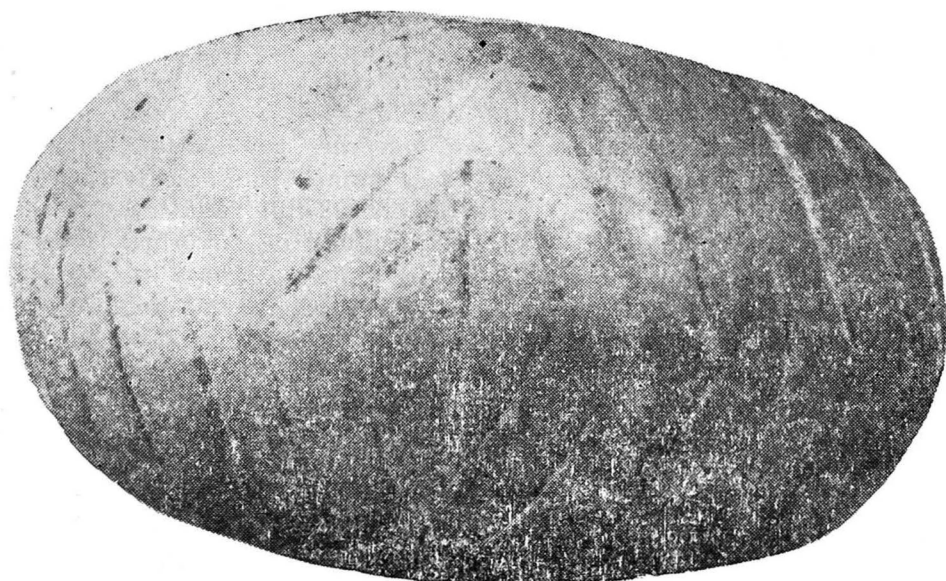


Fig. 1 — Piesa ceramică de la Ohaba Mîtnic

¹ S. Dumitrașcu, în *Lucrări științifice*, seria B, Oradea, 1969, p. 517—521.

materiale să rămână la suprafață, obiectele arheologice putînd fi astfel ușor recoltate cu ocazia diferitelor campanii agricole. Piesa de care ne ocupăm, găsită pe arătură în urma unei ploii torențiale de vară, nu poate fi încadrată din acest motiv într-o stratigrafie precisă și, deci, nu putem ști, spre o eventuală plasare, locul pe care îl ocupa în cadrul bordeiului respectiv. Totuși, pentru o imagine cît mai reală a stratigrafiei așezării, amintim că sondajele efectuate aici au determinat doar un singur strat de cultură materială². Cît despre cronologia ei, cercetătorul clujean Gheorghe Lazarovici făcînd o comparație între inventarul arheologic rezultat de la Ohaba Mîtnic cu cel de la Balta Sărată și Zorlențul Mare (nivelul II), ajunge la concluzia că această așezare se încadrează în cultura Vinča-Turdaș faza B₁—B₂³.

Descrierea piesei neolitice de ceramică este simplă. Ea are forma elipsoidală, asemănătoare unei pînișoare, prezentînd pe fațeta superioară, bombată, un decor geometric incizat. Ornamentul pornește de la o linie mediană transversală din ale cărei capete se desprind în spirale meandrice (distanța între ele variază de la 1—1,5 cm) triunghiuri ce se termină la extremități. Dimensiuni: lungimea 14,8 cm, lățimea 8,8 cm, grosimea 5,3 cm, greutatea 800 g. Este bine conservată.

În ceea ce privește utilizarea acestui obiect, de o formă atît de interesantă, s-au emis mai multe ipoteze, printre care amintim pe cele ce presupun a fi vorba fie de o pintaderă, gen tampon, folosită spre tatuare, fie destinată jocului copiilor (părere pusă în legătură cu prezența ceramicii miniaturizate) sau obiect de cult cu puteri magice datorat iluziei optice a decorului incizat. Dar cele mai multe supoziții își găsesc formularea prin aceea că piesa a fost confecționată pentru o formă de manifestare religioasă care oglindește una din ocupațiile de bază ale neoliticului, și anume agricultura. Ne asociem acestei păreri și credem că nu greșim atunci cînd afirmăm că obiectul este o imitație de piine pe care meșterul olar a modelat-o și a ornamentat-o folosind aceleași desene care erau caracteristice și decorării vaselor din comunitate. Cu toate că în așezarea de la Ohaba Mîtnic s-a descoperit și ceramică fină, arsă la negru, piesa la care ne referim a fost prelucrată din aceeași pastă din care se modela ceramica grosolană folosită uzual la prepararea și păstrarea hranei. Din aceeași pastă, dealtfel, erau confecționate și statuetele ce reprezentau cultul fecundității și al fertilității, cult generat de activitatea zilnică, agricultura, de pe urma căreia membrii comunității își câștigau existența.

Nu trebuie să surprindă faptul că piesa de la Ohaba Mîtnic are o formă interesantă, căci este cunoscut faptul că așezările neolitice prezintă surprize în ceea ce privește diversitatea unor obiecte care prin caracterul lor divers, fie ca formă, fie ca întrebuințare, au atras atenția specialiștilor. Unele au fost publicate de cercetătorul clujean Nicolae Vlăssa, fiind puse în legătură cu influențele orientale⁴, ipoteză autorizată pe care o considerăm cu totul îndreptățită și pentru piesa amintită.

Pentru țara noastră „piinea” neolitică de la Ohaba Mîtnic constituie un unicat. Ea își găsește bune analogii cu o piesă aparținînd culturii Vinča (fig. 2), descoperită în așezarea eponimă de pe teritoriul R.S.F. Iugoslavia. Aceasta,

² Idem, *op. cit.*, p. 518.

³ Gh. Lazarovici, în *Banatica*, II, 1973, p. 39.

⁴ N. Vlăssa, în *ActaMN*, XII, 1975, p. 1—12.

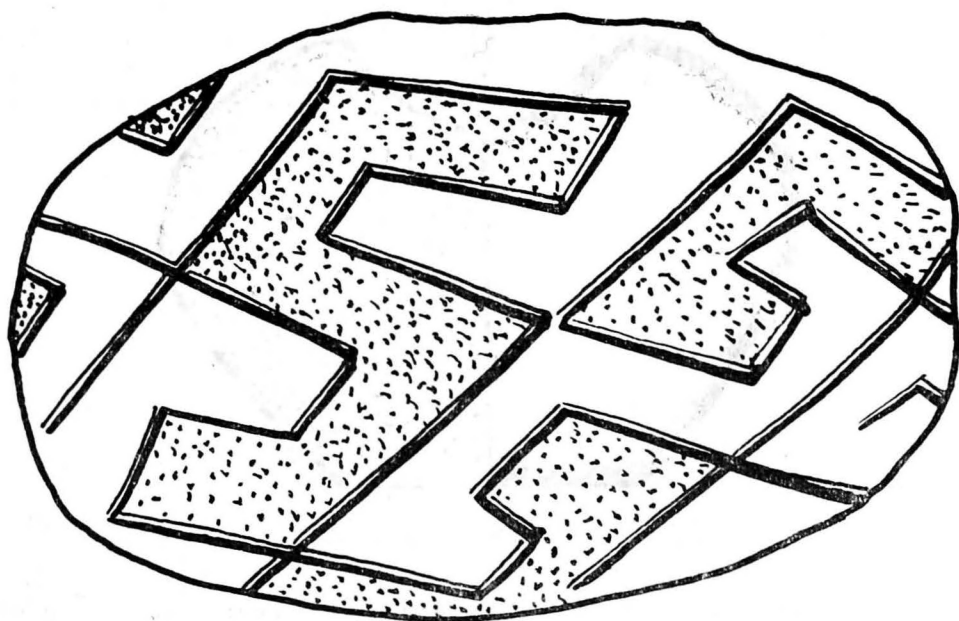


Fig. 2 — Piesa ceramică din cultura Vinča (R.S.F. Iugoslavia)

găsită la adâncimea de 5,1 m⁵, este apropiată ca dimensiuni și formă cu piesa de la Ohaba Mîtnic (plasată însă cronologic la nivelul B₁—B₂). „Piinea“ din cultura Vinča are doar partea superioară concavă, motivul ornamental în „cîrlige“ unghiulare fiind pictat în culoare roșie, după ardere.

Semnalarea acestui obiect neolitic descoperit la Ohaba Mîtnic îmbogățește gama variată a plasticii minore a culturii Vinča-Turdaș.

2. *Pușculiță romană* (fig. 3), descoperită în anul 1962, pe malul râului Timiș, în așezarea civilă de lângă castrul *Tibiscum*⁶, așezare care, ridicată la rangul de *municipium* pe timpul împăratului Septimius Severus⁷, a avut din punct de vedere economico-social și politic un rol important în antichitatea clasică.

În cele ce urmează vom descrie un recipient mai puțin întîlnit printre tipurile ceramicii romane, și anume un vas folosit pentru păstrarea monedelor. Ne referim la categoria cunoscută în literatura de specialitate sub denumirea de *loculi*⁸. Cît privește răspîndirea lor în provincia traiană, numărul este redus (9 exemplare)⁹, ele fiind încadrate în așa-numitul tip „Trier“ (sau „romano-ger-

⁵ M. M. Vasić, *Prehistoriska Vinča*, II, Beograd, p. 43, nr. 1253, pl. XXXIII, fig. 70—72. Piesa are analogii în nivelul care corespunde unui orizont după: Vl. Milojević, Vinča C₁; M. Garašanin, Vinča-Pločnik I; Korošec, III A; Fr. Holste, Vinča C; Gh. Lazarovici, Vinča C₂. Mulțumim și pe această cale lui Gh. Lazarovici, de la Muzeul de istorie al Transilvaniei, pentru informația și bibliografia dată.

⁶ Pentru garnizoanele care au staționat în castrul de la *Tibiscum*, vezi M. Moga, în *ActaMN*, VII, 1970, p. 135—149.

⁷ *IstRom*, I, 1960, p. 366.

⁸ I. Winkler, în *Apulum*, V, 1964, p. 203—215.

⁹ Idem, *op. cit.*, p. 203—208.

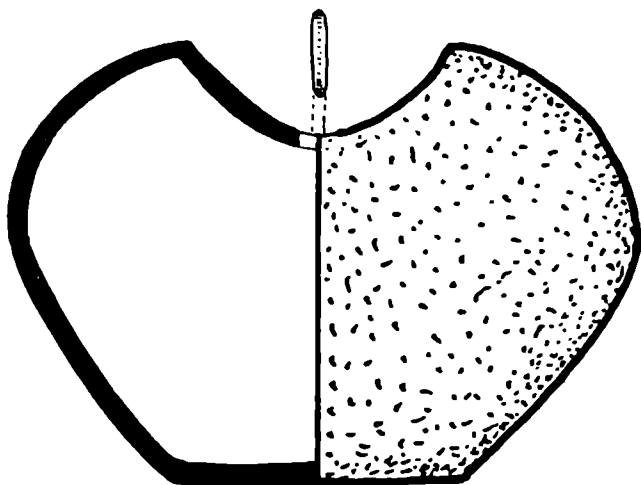


Fig. 3 — Pușculița de la *Tibiscum*

manic"),¹⁰ de forma unei pere turtite în partea superioară. După volumul lor, pușculițele romane se împart în funcție de numărul monedelor (de obicei denari) pe care îl pot conține (pînă la 600 de monede, pînă la 1000 de monede și peste 1000 de monede)¹¹.

Pușculița de la *Tibiscum* aflată de noi într-o groapă apărută prin prăbușirea malului riului Timiș, împreună cu un ulcior spart în regiunea superioară și cu o fructieră, avînd format identic cu un vas provenit din castrul de la Buciumi (jud. Sălaj)¹². Menționăm că tot în acest loc, cu prilejul unor periegheze ulterioare, au fost găsite fragmentele unei amfore (astăzi reconstituită, în Muzeul de etnografie și istorie locală din Caransebeș) și a numeroase resturi ceramice romane. Mulțimea fragmentelor ceramice descoperită în această cavitate și absența unui zid sau a unei construcții în apropiere, ne-a îndreptățit să emitem ipoteza că este vorba de o groapă în care se aruncau resturile menajere, ipoteză devenită certitudine cu ocazia efectuării ulterioare a unui sondaj în acel loc.

Pușculița, găsită goală, este confecționată din lut, avînd în compoziție și nisip fin, folosit ca degresant, și are o culoare cenușie închisă. Este lucrată la roată, simetric dimensionată, ușoara deformare ce se observă pe suprafață trebuie pusă în legătură cu perioada de uscare a lutului, nicidecum datorită confecționării. Dimensiuni: înălțimea 10 cm, diametrul părții concave 14,5 cm, diametrul fundului 6,5 cm. Tăietura pentru introducerea monedelor este de 3 cm, iar concavitatea spre interior are o adîncime de 1,8 cm. Pușculița se păstrează fragmentar (în partea concavă se observă o spărtură de 5,3×4 cm). Face parte din tipul pușculițelor „Trier” (în formă de pară turtită), iar din punct de vedere al volumului de monede conținute se încadrează în categoria a doua (pînă la 1000 monede). Ținîndu-se seama de faptul că această pușculiță a fost aruncată (deci, după folosire — și prin aceasta înțelegem scoaterea monedelor) într-o groapă,

¹⁰ Idem, *op. cit.*, p. 209.

¹¹ Idem, *op. cit.*, p. 208.

¹² E. Chirilă, N. Gudea, V. Lucăcel, C. Pop, *Castrul roman de la Buciumi. Contribuții la cercetarea limesului Daciei Porolissensis*, Cluj, 1972, p. 50, pl. XXV/3 = XXVI/6.

unde au fost găsite alături fragmente ceramice ce pot fi datate în secolul al II-lea e.n. și începutul veacului următor, propunem aceeași încadrare cronologică și pentru pușculiță.

Credem că cele două piese semnalate mai sus vor constitui informații de care specialiștii celor două epoci istorice vor ține seamă în elucidarea unor probleme privind timpurile trecute ale meleagurilor bănățene.

LIVIU GROZA

DEUX DÉCOUVERTES ARCHÉOLOGIQUES DU
DÉPARTEMENT CARAȘ-SEVERIN

(Résumé)

L'auteur publie une „paine“ néolithique trouvée à Ohaba Mîtnic (fig. 1), c'est-à-dire un objet en terre cuite imitant un galet. Il y a des analogies à Vinča, en Yougoslavie (fig. 2). Ensuite, on publie une tirelire romaine, trouvée à Tibiscum (fig. 3).